Problemet Sydafrika

Bajonetter till skydd för det vita väldet: polis rensar gatorna i Pietermaritzburg efter ett upplopp av infödda.

"SYDAFRIKA INTAR en särställning i det brittiska samväldet, i kristendomen och praktiskt taget i hela den civiliserade världen genom att fortfarande vara en slavstat." Orden skrevs för närmare trettio år sedan av lord Olivier, gammal kolonialbetsman och minister för Indien i MacDonalds första regering. Beteckningen slavstat innebar och innebär en viss överdrift, men är mera befogad nu än den var då. Olivier kritiserade särskilt de tvångslagar som genomdrevs av general Hertzogs regering; dessa lagar är milda i jämförelse med Malans politik. De senaste årtiondena har givit oss erfarenhet av hur totalt tyranniet kan utformas med den moderna teknikens hjälpmedel: kommunism, fascism, och nationalsocialism har sig emellertid en hel del att lära. Ingenstans har det skapats en ny standard av statsförtryck och människlig förnedring. Men som rasvälde intar Sydafrika en plats för sig: det är inte fråga om åskådning, bildning eller rikedom, utan om färg. Något motstycke finns inte till denna regim, som i namnet av vit och kristen kultur driver behärskandet och exploaterandet av en rad skilda än den var då. Olivier kritiserade särskilt de tvångslagar som genomdrevs av general Hertzogs regering; dessa lagar är milda i jämförelse med Malans politik. De senaste årtiondena har givit oss erfarenhet av hur totalt tyranniet kan utformas med den moderna

Att denna tes för de flesta terser demokratiskt sammanhängen med traditioner och föreställningar som utbildades redan under den första invandringstiden. Holländarna kom till Kap år 1652, år 1658 började man importera slavar från andra delar av Afrika och från Java. Redan efter några årtionden kunde i officiella rapporter från den nya kolonin fastslås att européerna inte var farmare, utan plantageägare, och att de i regel kände kroppsarbete såsom något oerhört. Den tanken kommer tillbaka i skildringar och uttalanden ända fram till våra dagar. Av den patriarkaliska husbondeideologin blev en herrefolksideologi, staten blev ett instrument för det vita ras- och klassväldet. Här saknades, inte helt, men i huvudsak, den frihets- och jämlikhetsideologi som i USA, trots alla förvrängningar och förnyelser, gjort mycket för att fräta sönder tron på de vitas överlägsenhet och rätt att härska. De amerikanska och franska revolutionerna gick i stort sett Sydafrika förbi; hela 1800-talets liberala debatt var detta primitiva folk av jord- och boskapsägare främmande; under 1900-talet har en ung nationalism slagit ned analysen och självkritiken.

Saldan lägret hur är kan det viss- serligen med starka skäl hävdas att Sydafrika i sin helhet, och även de vita, på lång sikt skulle vinna genom utjämning och avspänning. Men för de enskilda vita måste undertryckningen och utnyttjandet framstå som omedelbart förmånligt. Företagaren får billig arbetskraft, bonden lever i välstånd utan kroppsarbete, familjen har gott om tjänare för låga löner, den yrkesskickliga arbetaren känner sig som en monopolist, som bildar ett gott skydd mot de förtryckta. Många av dem, inom skilda läger, trodde på en katastrof, att raskrig vore sig i form av revolution eller massmord, ett blodigt besegrande av de vita. De som inte trodde så räknade med eftergifter innan det blev för sent, med en aktivisering från de fredliga reformkampanjen (möjligen i form av strejker och passivt motstånd) som skulle förmå de vita att successivt mildra sina våld för att till slut gå med på likställighet. Ingen människa kan bedöma om den möjligheten finns och vart en utveckling i denna riktning kommer att leda. Men så mycket tror jag är säkert: sådant det nu är format kan det vita väldet inte bestå längre. Kanske finns det ingen lösning, i vår humanistiska och optimistiska mening; finns det någon, är det genom att de vita går de förtryckta till mötes, i en pånyttfödelse av de idéer som så länge sagts rättfärdiga det vita väldet.

HERBERT TINGSTEN

Herbert Tingstens artikelserie om Sydafrika, som började den 22 december och omfattat 20 artiklar, är härmed avslutad.

Anders de Wahls

förtjusande minnesbok

MORMOR OCH MORFAR

med illustrationer av Einar Ström finns nu åter i bokhandeln.

8:50, inb. 12:50

BONNIERS

Lidingö bostadskö minskar kraftigt

Bostadskrisen i Lidingö väntas lätta betydligt under 1954, då bostadsförmedlingen räknar med att få en 500 lägenheter disponibla, dvs. två och en halv gång så många som under 1953. I bostadskön stod vid årsskiftet 1.700 personer.

Nyproduktionen av lägenheter är mycket stor i Lidingö jämfört med andra städer i Stockholmsområdet. Antalet under 1953 påbörjade lägenheter per tusen invånare är sålunda: i Lidingö 27,8, i Solna 24,1, i Sundbyberg 15,6, i Stockholm 9,9 samt i Nacka 4,9.

Och dock kan vi utanförstående säga att detta går inte. Vi är alla till en viss grad oeredda att göra det onda för att nå det goda; "ändamålet helgar medlen" är en sats hos vilken varje människa söker sin tillflykt, hur subtilt man än fattar gott och ont och hur utspekulerat arrangemanget för flykten än är. Men här gäller det att ständigt göra det onda, av frukten för något ännu värre. Det gäller att göra generation efter generation hård, att, såsom Peter Abraham skriver, aldrig återvinna det goda, att ständigt leva i rustning. Det är alltid tvivelaktigt att begagna individualpsykologins begrepp på grupper och folk, och likval kan inte det vita härskarfolket i Sydafrika karaktäriseras utan att ord som personlighetsklyvning och psykos inställer sig. De bud som vi alla finner heliga, även om vi bryter mot dem, skall bli utan mening om medmänniskan har en annan hudfärg. Skräcken, för kollektiva skrämen, måste bli ständigt aktuell, ty annars blir detta sätt att handla ohållbart. Västerländsk humanism — godhet, tolerans, förståelse, framsteg, mildhet — förtvinar under denna regim. Skall man leva medveten och med gott samvete i en sådan värld, kräva en spänning, ett slags extas, som hos hjältem i en tragedi. Vardagsmänniskorna blott förtarvligas, blir misstänksamma, känslolösa, rädda att mista sina ynka tankar — en galenskap utan storhet.

Hur svårt lägret är för den enskilde som reflekterar framgår av att bland de intellektuella eron och kritiken blir allt starkare. Litteraturen, den intelligenta journalistiken, uttalanden av människor med kännelighet, begåvning och bildning — här finner vi en öppen eller förtulsen opposition, ångest inför vad som sker. Det är med tanke härpå som en av de undertrycktas främsta representanter, professor Matthews, kan se det enda hoppet i en sinnesändring inom den vita majoriteten: "Ett stort antal nationalistiska afrikander måste upphöra att se livet i Afrika som en evig kamp mot den svarte mannen." Det är de vitas själar det egentligen gäller, säger det ofta, litet irriterande, som om även i en själarnas värld de vita vore viktigare — säkert är att blott från de vita kan räddningen utan katastrof komma.

Även på ett annat sätt går det inte. Den vita folkgruppen växer relativt sakta; folkökningen bland de färgade och indierna är vida större, och med all säkerhet är den större — trots den höga dödligheten — även bland de infödda. Enligt en nyligen ställd prognos kommer de vita om 50 år att utgöra 15 i stället för drygt 20 procent av befolkningen; mot 4,5 miljoner vita kommer att stå 21,5 miljoner infödda, 3 miljoner färgade och 1,4 miljoner indier. Även om denna beräkning är pessimistisk från vit synpunkt, kan det utan vidare antas att den angor tendensen. I förening med den ofrånkomliga att industrialiseringen och inflyttningen till städerna ökas innebär detta att det vita väldet för sitt uppehållande kräver en allmera långtgående undertryckning, en allmer perfekt organiserad rasstat. Därmed växer spänningen, förbittringen bland de förtryckta, blir mera allmän och mera obehärdig.

Under min resa frågade jag alla dem som var förnögna att diskutera, inte bara ett göra propaganda, hur de tänkte sig framtiden. Många av dem, inom skilda läger, trodde på en katastrof, att raskrig vore sig i form av revolution eller massmord, ett blodigt besegrande av de vita. De som inte trodde så räknade med eftergifter innan det blev för sent, med en aktivisering från de fredliga reformkampanjen (möjligen i form av strejker och passivt motstånd) som skulle förmå de vita att successivt mildra sina våld för att till slut gå med på likställighet. Ingen människa kan bedöma om den möjligheten finns och vart en utveckling i denna riktning kommer att leda. Men så mycket tror jag är säkert: sådant det nu är format kan det vita väldet inte bestå längre. Kanske finns det ingen lösning, i vår humanistiska och optimistiska mening; finns det någon, är det genom att de vita går de förtryckta till mötes, i en pånyttfödelse av de idéer som så länge sagts rättfärdiga det vita väldet.

HERBERT TINGSTEN

Herbert Tingstens artikelserie om Sydafrika, som började den 22 december och omfattat 20 artiklar, är härmed avslutad.

Boken som fascinerar hela familjen med sin spännande handling, sin färg och dramatik.

MYTERIET PÅ CAINE

av Herman Wouk

"Rejäl, slagkraftig, humoristisk"

Hemming Sten Jr, i ST

24:50, inb. 30:—

BONNIERS

Päls-Realisation

100-tals pälsar med 30—40—50 % nedsättning

vilket på högklassiga PERSIANPÄLSAR betyder nedsättning på 1000—1500 kr.

I realisationen ingår även kreerarande originalmodeller från hästens mannehöhgruppreisningar, såsom astrin, otter, hermelin, silbliam, jaguar, persian m. m.

Lunderqvist & Petersens

Adolf Fredriks Kyrkogata 3 (hörnet Sveavägen), Tel. 20 28 88.

Rom återerövrat

Amelie Posse och Tiurbågen.

Till sin 70-årsdag i morgon uppläser *Amelie Posse* ännu ett stycke av *Minnenas park* åt sina trogna beundrare och vänner. Eftersvgiften är 17:50 och uppgår av Natur och Kultur.

Vid sidan 224 finner man Amelie Posse poserande framför Tiurbågen, och det är stillenligt. Det är två pampiga representanter för västerländsk kultur, tyngda och förade av år och mödor, men dessto mer ärevördiga i sin harmoniska måttlighet. Båda är krigsveteraner, men det är denna gång inte så mycket den stridbara AP som träder en till mötes, fast hon förfarande inte förmår sammar något tillfälle att låsa husen av dem som ser några förfjänster hos diktaturer av en eller annan färg. Visentligen är "Minnenas park" en vägledning i levnadskonst, i konsten att bevara sinnet friskt också då kroppen krånglar och även smärtar.

Det är nu en skyldighet att tillägga att läsarens parkvandring inte är någon oavbruten dans på rosor. Det finns en del trista och ödsliga partier i boken, reportage på likgiltigt eller oeovrat stoff. Den aningslösa självupptagenheten som är förutsättningen för att en människa vigor hela sitt författarskap åt memoaren (detta är tiondevolymen i serien) ställer vid också ibland för stora krav på läsarens följsamhet. Om denna får veta att där eller där bakom hörnet ligger den lilla osteria där AP för 35 år sedan intog flera glada måltider med den oförglömlige Giulia Pompinelli e. d., så reagerar han i längden bara med ett mattt jaså. Ofta demonstreras det både osökt och roande hur AP står sig med samma aristokratiska lätthet bland murare och kuskar som bland markisinnor, kardinaler och furstar, men det händer att hon överskattar den ofrälse publikens hänrycknng åt att få sammanföras med hennes fina bekantskaper ("min gamle vän Pewe"). Svårigheten att vara personlig och konkret utan att förlora sig i privativiteta strunt- saker är vill just den självbiografiska genrens dilemma, och det vore orealistiget att begära att just AP alltid skulle undgå det.

Det väsentliga temat i "Minnenas park" är inte minnena själva, utan mötet med dem. Norditalien skall man hastigt passera i de inledande kapiteln; resten handlar om en återkomst, nämligen hur AP som ensam och åldrande återerövrar det Rom där hon som levnadsglad nukläraburs- tillvaro en följd av soliga och rika år på 10- och 20-talen. "Hennes gamla hem är nu privet och trädgården inhägnad med en vildig anläggning i jesuitordena regi. Först i sista kapitlet, några dagar innan hon skall bryta upp från Rom, får hon återigen tillstånd att komma in på området, till en punkt varifrån hon kan se sin gamla trädgård. I den upplevelsen bryts hennes tidigare romerska erfarenheter samman, och där förenar sig hennes livsinljer genom årtiondena. Det är bokens självklara krön.

En del av alla de lokalhistoriska läktagelser AP gör under sina vandringar och äkturer i staden kan väl fullt avnjutas endast av folk med samma långvariga förtrogenhet med Roms stadsbild som har hjärtmuskulaturens syreförsörjning underlättats.

En av patienterna visade under sex veckors en påtaglig förbättring. Den yttrade sig bl. a. i att han kunde spränga tre trappor. Förut hade han mått vila flera gånger för att kunna gå uppför en trappa. Senare tycks han dock åter ökade besvär.

Det synes ess vid motiverat, skriver läkarna, att fortsätta försöken med transfusionsbehandling av svåra fall av angina pectoris. Blodtrycket stiger inte, och vätskan förefaller att elimineras snabbt ur blodbanan. Det är emellertid mycket viktigt att transfusionerna ges med långsamt dropp under noggrann övervakning.

STAFFAN BJORCK

Blodtransfusioner förbättrar svårartad angina pectoris

Blodtransfusioner har visat sig ha god inverkan vid svårartad angina pectoris, meddelas i en artikel i senaste numret av Svenska läkartidningen, där läkarna Sven Akesson och Olof Gertzén ger en preliminär rapport över behandlingens effekt på patienter i åldern 40—60 år. Samtliga patienter påstår sig ha känt en påtaglig förbättring under behandlingen, och några blev fullständigt besvärsfria. Effekten stod sig med ett par undantag från tre veckor till ett par månader.

Anledningen till att man satte i gång med behandlingarna berodde på att man fått överraskande resultat vid blodtransfusioner till ett par patienter vid medicinavdelningen II på Sabbatsbergs sjukhus. Det ena fallet var en 50-årig man, som led av en akut blodpluckom. Jämte höggradig blodbrist. Han fick under loppet av 40 dagar 12,6 liter blod. Hemoglobinhaltvärdena stog i början lastigt, men blodtrycket visade trots den starkt ökade blodviskositeten förhållandevis ingen som helst tendens att stiga. Närmaste förklaringen var att minutvolymen (den blodmängd som drivs ut ur hjärtat under en minut) minskat i motsvarande grad.

Vid behandlingen av de sju patienterna som fått diagnosen angina pectoris har transfusionerna inte orsakat någon stegring av blodtrycket. De upprepade transfusionerna har också lett till minskad minutvolym och därmed också till en reduktion av hjärtarbetet. Och genom den ökade hemoglobinkoncentrationen

Landsfogde Holmgren: De anonyma biskopsbreven inget Moulin Rouge-samtal

I sitt gemmåle mot biskop Helanders vadetalan bestrider landsfogde Holmgren dennes argumentering och hemställer hos Svea hovrätt att rådhusrättens dom fastställe. Han anser att de omständigheter varigenom Helander handlits vid det åtalade brottet har så utförligt redovisats i rådhusrättens domskäl att han kan inskränka sig till ett kortfattat hemställande av de till stöd för vadetalan i vadeinlagan anförda grunderna.

De påtalade omdömena — och för övrigt en mängfald andra liknande i de anonyma breven anser landsfogden vara klart och tydligt åtekränkande. Utgångspunkt för det rättsliga bedömandet skall som bekant vara den sociala värderingen på den omtalades eller omskrivnes egen ort och inom hans egen personkrets eller samhällsgrupp. Härtill bör följa att i detta mål skall beaktas att både de beskyllda är präster — en yrkesgrupp för vilken det väl måste anses särskilt nesligt att bli beskylld för förfall och andra utspyck för ett ekrigiskt sinnelag.

Det är enligt advokat Lindbergs självklart att den rättsliga bedömningen skall ske utan hänsyn till den tilltalades person. E- sådan ståndpunkt strider ju redan skvitt i detta mål är i fråga mot ordalydelsen i 25 kap. 7 par. strafflagen "med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet", anför landsfogden.

— Jag kan inte dela advokat Lindbergs uppfattning att det är "fara å färde om domstolarna i sin juridiska bedömning skulle blanda in rent moraliska värderingar", förklarar landsfogden. Förhåller det sig inte tvärtom så att den moraliska aspekten på en åtalad gärning utgör det nödvändiga komplementet till lagbudet?

Landsfogden hemställer slutligen att få inkomma med bevisuppgift sedan definitiv sådan inkommit från vadekäranden. Likaså hemställ- att Helander skall infinna sig personligen vid huvudförhandlingen i hovrätten. Däremot anser landsfogden sådan inställelse inte erforderlig för målsägandena.

Handlade i god tro, säger Skararektorn

Rektor Gustaf Holmstedt vid Skara läroverk uppger i sin nu till JO lämnade förklaring att han handlade i god tro när han vägrade att lämna ut protokollet från kollegiesammanträdet om de sänkta sedbetygen med motivering att skolöverstyrelsen hade införstnt yttrande och att det därför skulle lämnas dit först.

Sedan han numera fått veta att hans uppfattning inte torde vara lagligen grundad kommer han att se till att gällande bestämmelser noggrant efterlöjs.

Vid telefonsamtal hade rektor Holmstedt, förklarar han, endast meddelat vederbörande tidningsman sin uppfattning att det av skolöverstyrelsen infordrade yttrandet först borde komma denna myndighet till hands. Senare tidigt hade han också lämnat besked om att yttrandet skulle expederas vise dag. Expederingen hade ombesörjts utan dröjsmål.

Rektor Holmstedt tillägger att de i ämnet gällande bestämmelserna, vilka han inte tidigare haft anledning att närmare studera, är sådana "att inte ens varje lagkunnig person torde vara beredd att vid en telefonförfrågan ge ett riktigt besked i den fråga som jag ställdes inför genom telefonförfrågningen från tidningspressen."

Juveltjuvarna häktade.

På tisdagen häktades de båda ynglingar som gjorde inbrottet i Christina Tengrens juvelerarraffär på Gamla Brogatan. Ynglingarna erkände inbrottet, vid vilket juveler för 50.000 kr. stals, och vidgick att de sedan placerat det stulna i en lägenhet på Tegnérgatan. Den ene av ynglingarna erkände också att han när han blev överraskad av en kriminalkommissarie stupad i den lägenhet där stöldgodset förvarades slog till denne i ansiktet för att kunna fly.

Boken man inte glömmer

OLLE HEDBERG

Foto von Blomberg

"Man är inte riktigt densamme sedan man läst den. Det är ett högt betyg åt en romanförfattare, kanske det högsta."

Stig Ahlgren i VJ

28 kronor

Hft. 16:50 Inb. 21:50

En NORSTEDTS bok

LEVER-PASTEJ

— sänkt pris —

4.80 kg

Medisterkorv . . kg 5.20
Falukorv . . . . . kg 4.40
Isterband . . . . . kg 4.20
Blodpudding . . kg 2.10

Delikat fläskkorv 3.60 kg

Godal BUTIKERNA

— KÖTTSPECIALISTER —

22 70 20

Var pigg och kry-tag Kanold

EUCALYPTUS MENTHOL-TABLETTER

— det brukar hjälpa . . .

6—10 st. tabletter upplöses i kokhet mjölk. Drick så varmt som möjligt — det brukar hjälpa.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.